

Sv. PISMO O STVARANJU ČOVJEKA I ENCIKLIKA PAPE PIJA XII

»HUMANI GENERIS«

Dr Janko Oberški

I. TEORIJA EVOLUCIJE

SUMMARIUM: Post varias modificationes theoriae evolutionismi ipsi propugnatores eiusdem theoriae in varias abeunt partes ita, ut nullum solidum argumentum pro certitudine huius theoriae afferre possint. Eodem modo etiam in applicatione theoriae evolutionis ad originem hominis omnes conatus, ad aliquam certitudinem perveniendi frustrati sunt, quia, exploratis inventionibus vetustissimorum fossilium hominis primogenii, agnoscendum est nullum existere exemplum intermedium transitionis ex animalibus irrationabilibus ad genus hominis rationalis.

Altera ex parte omnes conatus, qui pericopam S. Scripturae de origine primi hominis per directam creationem divinam non in sensu litterari historico, sed in sensu allegorico intelligi posse putant, non effugiunt difficultates, quomodo haec pericopa explicari posset, cum mox de formatione divina primae mulieris de costa Adami loquatur. Ideo recte Commissio biblica ad quaestionem aliquorum theologorum, num sensus litteraris historicum huius relationis in dubium vocari posset, responsum negativum dedit. Ceterum centiendum, doctrinam negantem sensum litteralem huius passus de creatione primi hominis et mulieris non posse conciliari cum doctrina dogmatica de peccato originali neque cum doctrina dogmatica de necessitate redemptionis per Christi passionem in Cruce. Ideo recte in Encyclicis Pontificiis: *Providentissimus, Deus* (Leo XIII), *Spiritus Paraclitus* (Benedictus XV), et *Humanis generis Redemptorem* (Pius XII), illae sententiae theologorum, quae alio aliquo sensu doctrinam de origine hominis intelligi posse contendunt, tamquam doctrinae periculosae damnantur.

Item magistri doctrinae sacrae in athenaeis catholicis serie monentur, ne falso irenismo indulgentes, quocumque modo doctrinae catholicae adversanti assensum praebeant.

1. Prikaz glavnih načela teorije o evoluciji

Prije nekih 50 godina mnogo se među predstavnicima prirodnih nauka raspravljalo o podrijetlu čovjeka. Povod je tomu dala Darwinova teorija o apsolutnoj evoluciji živih bića od najprimitivnijih stanica do sve savršenijih stepena, prema kojoj bi teoriji neposredni predak čovjeka imao biti majmun. No ova teorija o apsolutnoj evoluciji naišla je tijekom točnije analize odnosa između vrsta živih bića na veoma ozbiljne teškoće, uslijed kojih je počelo ohlađivati prvotno oduševljenje pristalica apsolutne evolucije, jer se utvrdilo, da bi se moglo govoriti samo o ograničenoj evoluciji pojedinih vrsta živih bića, a ništa o apsolutnoj evoluciji, jer nije pronađeno slučajeva intermedijalnih prelaza iz jedne vrste bića u drugu, tako da bi se moglo govoriti o zajedničkom genealoškom stablu, od koga bi se razvile kao grane različite vrste. Tako npr. Caullery kaže: »Svaka skupina, red ili porodica pojavljuje se neočekivano, a da nikad ne nalazimo forme, koja bi je povezivala s kojim zajedničkim korjenom. Svaka vrsta pojavljuje se neposredno kao sasvim diferencirana. Stoga dolazimo do uvjerenja, da ne nalazimo prelaznih forma ne samo između raznih rodova, nego ni između starijih i novijih rodova. Primjeri, koji se dosele navode u potvrdu evolucije, kao npr. srodnost kopitara (Eohippos, Meshippos, Miohippos, Merihippos, Equus), ne prelaze konvencionalnih granica roda, vrste ili familije¹. Čak i uvjereni evolucionista

1) Bea Agostino S. J., *Questioni Bibliche alla luce dell'Enciclica »Divino afflante Spiritu«*, Roma (1950) p. 9—10.

G. Heberer prisiljen je da prizna, da paleontolizi stoje na načelu, da su »tipovi« u filogenetskom pogledu jasno lučeni jedan od drugoga, jer između tipova nema paleontoloških ostataka o prelaznim stadijima, nego samo unutar granica pojedinih tipova².

Dalje se pokušavalo objasniti razvitak novih tipova hereditarnom transmisijom, kako je nastojao utvrditi Darwin, a kasnije Lamarck u postavljenom sistemu neolamarckizma, ali do sada nije uspjelo dokazati, da postoji slučaj hereditarnog prenošenja takovih akvizita. O. Kuhn u svom djelu: *Die Deszendenztheorie, eine kritische Übersicht*³ izražava se drastično o tim pokusima ovako: »Moglo se učiniti u najmanju ruku pokus, da se miševima odrezuje rep kroz mnoge generacije, da se konačno postigne uspjeh rađanja miševa bez repova, ali takav pokus još nije urodio uspjehom, kao što se vidi i po tom, da se ni jedan Hebrejin nije do sada rodio »circumciscus«. To isto potvrđuje inače uvjereni njemački evolucionista K. Beurlen⁴, govoreći: »Do sada nije uspjelo dokazati eksperimentalno nasljednu prelaznost stečenih osobina.«

Od g. 1901. pokušalo se, da li je moguća promjena vrste u životinjskom carstvu pomoću utjecaja promjene vanjskog ambijenta, ali ni tu nije uspjelo, da se dođe do promjene tipa ili vrste životinje, nego tek unutar iste vrste, kao npr. miješanjem raznih rasa pasa, ali još do sada nije uspjelo od vrste pasa proizvesti novu vrstu životinja, različite od roda pasa.

Postavljale su se dalje teorije od unatrag 30 godina o mogućnosti embrionalne promjene (Ungerer, Keimmutation) raznim fizičkim ili biološkim utjecajem na fetalizaciju, ali bez pozitivnih uspjeha, da se postigne novi tip živog bića.

Već sami ovi bezuspješni naponi potvrđuju, da se nova biologija daleko udaljila od darwinizma, te se sve više dolazilo do zaključka, da bi za promjenu vrste bila potrebna već od početka neka evolutivna potencija u samom sjemenu, a takva potencija može da bude usađena samo od onoga, komu pripada stvaralačka moć. Tako se napokon došlo do toga, da bi se eventualno mogla braniti teorija teističko-finalističkog evolucionizma.

Ne samo, dakle, teorija apsolutnog evolucionizma, kakav je zastupao Darwin, doživjela je potpun slom, nego i razne teorije umjerenog evolucionizma ostale su tek hipoteze bez ikakvog sigurno utvrđenog temelja.

2. Primjena teorije evolucionizma na postanak čovjeka

Razlozi, radi kojih evolucionizam hoće da primijeni svoju teoriju na postanak čovjeka, jesu ovi:

a) Biologija i morfologija zapažaju, da kod čovjeka postoje neki zakržljali ostaci rudimentalnih organa, koji mu nisu potrebni u današnjem stanju, a ti da su preostali od čovječjih predaka, kao npr. rudimentarnost dojki kod muškarca, jer da ne bi bilo razloga, da se nađu kod čovjeka izravno stvorena od Boga, budući da nemaju opravdane svrhe. Međutim taj argumenat nema nikakve vrijednosti, jer rudimentarnost organa dojki kod muškarca nema svoj razlog u hereditarnosti od predaka, nego od potencijalnog svojstva embrionalnog razvitka, dok nije u svom razvitku došao do stadija, da se opredijeli za jedan spol. U daljem razvitku, ako se embrio opredijelio za muški

2) Isti n. dj. str 10.

3) *Zeitschrift für Katholische Theologie*, 67 (1943) str. 45—74.

4) *Die stammesgeschichtlichen Grundlagen der Abstammungslehre*, 1937., str. 237.

spol, njegova potencija za razvitak dojki ne će doći do punog razvoja, nego će ostati samo u rudimentarnoj formi, dok će kod opredjeljenja za ženski spol doći do potpunog razvitka.

b) Nakon sloma biološko-morfoloških argumenata počeli su evolucionisti osnivati svoje argumente za evoluciju čovjeka na paleontologiji i prehistoriji. Poslije prvog otkrića ostataka predhistorijskog čovjeka u Neanderthalu kod Düsseldorfa (1856), kojeg antropolozi smještaju u doba srednjeg pleistocena, uslijedilo je tijekom čitavog stoljeća do nedvna preko 80 nalaza, što ih svrstavaju u isto razdoblje, kao npr. krapinski čovjek, pronađen 1895., zatim Šipka (1880), musteriensis (1908), Ez-Zuitije, Suchul-Athlit i Kafze u Palestini (1925—30) i Sacco Pastore kraj Rima (1929—35). Karakteristika je ovog tipa: niski stas, masivni skelet, sploštena lubanja, koso prema natrag nagnuto čelo, jaki očni lukovi, kratka brada, jako zubalo, kojim se obilježjima taj tip čovjeka znatno razlikovao od sadašnjeg čovjeka.

G. 1890. pronašao je *Dubois* na otoku Javi više tragova skeleta takozvanog *Pithecanthropos erectus*-a, za kojega nije sigurno, da li pripada u rod čovjeka. Između g. 1936—39. nađene su na otoku Javi još 3 lubanje, jedna donja čeljust (donja vilica). Ovaj se nalaz smatrao kao prelazni oblik (missing link) između majmuna i čovjeka (*homo sapiens*).

Dalje pronađen je u Steinheimu (kod Stuttgarta) g. 1933. skelet, koji oda je obilježja i neandertalskog i *homo sapiens*, a takva obilježja nose također nalazi palestinskog čovjeka (1934) u El-Kafze kod Nazareta, Ez-Zuitije (Galileja), Suchul-Athlit i Tabun na gori Karmelu (1930—35).

Osim toga značajno je, da nalazi u Piltdown-u (1913) u Engleskoj, Kanam-u i Kanjeri (ist. Afrika) iz starijeg pleistocena imaju obilježje *homo sapiens*. Tako i nalazi u Denis-u i Fontéchevad-u (u Francuskoj), koji su savremenici *Pithecanthropos*, spadaju u vrstu *homo sapiens*, a potječu iz pleistocena.

Uočili li se raznolikost mjesta, gdje su nađeni fosili *homo sapiens*-a, utvrđeno je, da *homo sapiens* postoji od vremena interglacijara Mindel-Riss do kraja interglacijara Riss-Wurm na raznim teritorijima: istočna Afrika, Italija, Francuska, Engleska i Njemačka, dok u gotovo isto vrijeme, ili malo kasnije nalazimo u tim krajevima također tip neandertalca, kojega antropolozi hoće da stave u prelazni tip između majmuna i *homo sapiens*.

Uočujući ovu činjenicu, zaključuje uvaženi antropolog Ashley Montagu, da su sve dosadašnje teorije o evoluciji čovjeka suviše simplicističke, pa zato očito bez temelja⁵. A antropolog N. Lahovary⁶, analizirajući današnje evolucionističke teorije, zaključuje, da otkrića 20. stoljeća pokazuju, da te teorije zapadaju u kontradiktorna rješenja, koja praktički vode do zaključka, da su to nerješivi problemi⁷. Antropolog pak Marcellino Boule, nakon analize svih dosadašnjih nalaza antropoloških tipova zaključuje: »Nijedan od tih do sada nabrojanih tipova ne donosi materijalnih dokaza za podrijetlo čovjeka od majmunske forme«⁸.

Talijanski pak biolog *P. Leonardini* zaključuje, da zamišljanje teorije evolucije prolazi tešku krizu, osobito u biologiji, tako da je pretjerani entuzijizam pod kraj prošloga stoljeća zapao u depresivni skepticizam. Imajući pred

5) A. Bea S. J.: *Questioni Biblici*, str. 20—21).

6) *Anthropos* 41—44, (str. 88 i sl.).

7) A. Bea S. J. nav. dj. (str. 21).

8) *Les fossiles, Eléments de Paléontologie*, Paris str. 802; cf. Bea o. c. 22.

9) *L'evoluzione biologica e l'origine dell' uomo*, Brescia 1945. cf. Bea, *ibid.* 25.

očima takovo stanje teorije o evoluciji, papa Pijo XII rekao je u svom inauguralnom govoru prigodom 6-godišnjice otvorenja *Accademia Pontificia delle Scienze* (30. XI 1941.) ovo: »Mnogostruka istraživanja, bilo paleontološka, bilo biološka i morfološka o problemima, što se odnose na čovjeka, nisu do sada donijela ništa jasno ni sigurno«. ¹⁰

Nakon ovakvog stanja stvari jasno je, da katolički egzegete nisu pozvani da brane, a pogotovo ne da favoriziraju, ili dapače šire teoriju evolucije, jer bi se moglo dogoditi, da bi nakon potpunih neuspjeha tobožnjih dokaza ove teorije morali potpuno revidirati svoje stanovište, a na štetu ugleda katoličke teološke znanosti.

II. NAUKA SV. PISMA O POSTANJU ČOVJEKA

U opreci prema evolucionističkim teorijama o postanju čovjeka pisana Božja objava uči nas jasno, da je Bog neposredno stvorio prvog čovjeka i njegovu drugaricu ženu, Evu. Evo, što o tom čitamo u I. knjizi Mojsijevoj, Genezi (1,26—30; 2,7—8; 19—25).

1. Čovjek kao završno djelo Božjeg stvaranja.

Nakon što je nadahnuti pisac izvijestio o postanku svijeta i postepenom stvaranju biljnog i životinjskog carstva, priredivši tako sve za opstanak onog bića, koje će biti gospodar svemu biljnom i životinjskom carstvu, prelazi na opisivanje stvaranja prvoga čovjeka:

1,26. Načinimo čovjeka na svoju sliku i priliku, da bude gospodar nad morskim ribama i nebeskim pticama, i životinjama i čitavoj zemlji i svemu, što gmiže na zemlji.

27. I stvori Bog čovjeka na svoju sliku; na svoju sliku stvori ga, muško i žensko stvori ih.

Iz ovih redaka valja uočiti slijedeće:

a) Očevidno je, da nam ovdje nadahnuti pisac hoće istaknuti, da postoji velika razlika između životinjskog carstva, koje do stvaranja čovjeka nije imalo gospodara, i čovjeka, kojega Bog posebno stvara, da bude gospodar svoj neživoj i živoj prirodi. Svakako da je već time postavio nepremostivu razliku između nerazumne prirode i razumnog čovjeka, koji će se tom prirodom služiti onako, kako njegov razum uvidi i prosudi, da je njemu na korist. Bog, stvarajući čovjeka, postavlja ga kraljem prirode, koji svojim prirodnim položajem, a pogotovo svojim umnim sposobnostima, kojima rasuđuje stvorove u prirodi, daleko nadvisuje nerazumne stvorove; pa makar mnoge životinje svojom fizičkom snagom nadvisuju čovjeka, ipak čovjek može svojim umom iznaći sredstva, kojima će njihovu snagu ukrotiti i podvrći svojoj vlasti.

b) U opreci prema nerazumnim živim stvorovima Bog kod stvaranja čovjeka daje čovjeku posebnu odliku, da bude stvoren na Božju sliku i priliku, a to se obistinjuje time, što prigodom stvaranja udahnuje u čovječje tijelo besmrtnu dušu, koja je po svojoj neumrlosti, kao i po svojim sposobnostima djelovanja uma i volje slična svome stvoritelju, Bogu, dok se to nikako ne može reći o životinjama.

10) Be a, o. c. str. 26.

c) I sama hebrejska riječ »vajjibra Elohim eth Haadam« znači, da se tu radi o posebnom djelu kreacije, različitom od onoga, kako je Bog stvorio živonje, jer ako bi čovječje podrijetlo bilo uključeno u stvaranju životinja, onda ne bi bilo razloga, zašto bi nadahnuti pisac smatrao potrebnim napose opisivati stvaranje čovjeka.

2. Opis načina stvaranja čovjeka

U gl. 2, r. 7. Geneze kaže dalje nadahnuti pisac ovako:

»I Gospod Bog je oblikovao čovjeka iz zemaljskog praha i udahnuo mu u njegovu usta dah života, i postao je čovjek živa duša (osoba). Hebr.: Vajjiser Elohim eth Haadam afar min-haadamah, vajjippah beappav nišmath hajjim, vajjehi Haadam lenefeš hajjáh«

Odatle slijedi, da je Bog posebno oblikovao čovječje tijelo od zemaljskih elemenata, tj. od materije, koja se sastoji od zemaljskih sastavina, a to je uglavnom zemlja s raznim anorganskim i organskim spojevima. Građa (materija) čovječjeg tijela uzeta je od postojećih elemenata zemlje, a nipošto već iz živih bića. Zemaljska dakle materija bila je sredstvo, iz kojega je Bog sastavio oblik čovječjeg tijela. Dakako, da taj akt Božji ne treba zamišljati kao djelo lončara, kad iz ilovače oblikuje lonce, nego je to Bog učinio stvaralačkom snagom svoje svemogućnosti. Najnaravniji i najbliži smisao ovoga mjesta sv. teksta je taj, da materija, od koje je Bog načinio čovječje tijelo, nije u prvi čas bila živa, nego je postala živa udahnućem duše. Oblik toga tijela bio je odmah oblik odrasla čovjeka, jer bi bilo nemoguće zamisliti, da je čovjek stvoren kao maleno dijete, budući da ga ne bi imao tko odgajati, a ne bi bio ni u mogućnosti, da kao dijete bude postavljen za gospodara svekolike prirode.

Da je Bog neposredno stvorio čovjeka, logički slijedi također iz izvještaja o stvaranju prve žene, kao njegove drugarice i pomoćnice. To slijedi iz daljeg izvještaja nadahnutog pisca u Gen. 2,18—24, koji glasi:

18. »Nije dobro, da čovjek bude sam; načinimo mu pomoć sličnu njemu.«

19. I oblikovavši Gospod Bog iz zemlje sve životinje na zemlji i sve nebeske ptice, dovede ih pred Adama, da ih imenuje; i kakogod je Adam nazvao živa bića, tako im je bilo ime.

20. . . . Ali Adamu se ne nađe pomoć, koja bi bila njemu slična.«

Iz ovog se odlomka jasno vidi, da je prvi čovjek dobro i točno spoznavao veliku razliku između životinja i sebe, pa i onih, koje su njemu po vanjskom obličju bile najbližije. U protivnom slučaju, kad bi sam Adam bio potomak koje životinje, npr. majmuna, sigurno ne bi oklijevao sebi izabrati koju majmunicu za ženu. Zato je sam Bog odlučio, da čovjeku stvori pomoć sličnu njemu, a ta pomoć bit će u prvom redu, da s njom rađa pokoljenja iste vrsti, tj. ljude, koji imaju razumnu dušu, po kojoj se bitno razlikuju od nerazumnih stvorova. Inače bi jedini čovjek bio lišen onoga svojstva, što ga imaju nerazumne životinje, tj. da se može umnožavati, a s druge strane ne bi imao nikoga, s kim bi se mogao sporazumijevati i psihički se povjeravati.

3. Opis stvaranja prve žene

Još je očividnije, da je prvi čovjek postao izravnim Božjim djelom stvaranja, kad nadahnuti pisac posebno izvješćuje o stvaranju prve žene. O tome nam govori u Gen. 2,21—24 ovako:

21—22. Gospod Bog pustio je na Adama tvrd san; i kad je on zaspao, uzme jedno od njegovih rebara, i napuni njegovo mjesto mesom. I Gospod Bog načini iz rebra, što ga je uzeo od Adama, ženu, i dovede je pred Adama.

23. A Adam reče: Ovo je sada kost od mojih kostiju i meso od mog mesa; zato će se ona zvati muževa (haiššak), jer je od muža stvorena.

24. Zato će muž ostavljati svoga oca i svoju majku, i prionuti uza svoju ženu; i bit će dvoje u jednom tijelu.«

Formiranje ženina tijela iz Adamova tijela zahtijevala je potreba, da žena bude iste fizičke naravi, kao i prvi čovjek, a ujedno da bude prvom čovjeku naravna pomoć u rađanju iste vrste, tj. čovječjeg pokoljenja. Ako je dakle bilo potrebno posebno djelo Božjeg stvaranja kod stvaranja prve žene, onda se ne može zamišljati postanak prvog čovjeka Adama kao nešto niže od stvaranja prve žene, jer bi žena bila odličnijeg podrijetla, kojoj čovjek ne bi bio po svojoj naravi ravan.

Da se ovo mjesto Sv. Pisma ima shvatiti u literarno-historijskom smislu, a nikako ne u kakvom alegorijskom, vidi se iz odgovora Papinske Biblijske Komisije od 30. VI. 1909. na upit:

»Da li se napose može posumnjati o literarno-historijskom smislu, kad se radi o činjenicama, o kojima nam govori u istim poglavljima, a dotiču se temelja kršćanske vjere... kao što su među ostalim posebno stvaranje čovjeka, oblikovanje prve žene od prvog čovjeka, jedinstvo ljudskog roda, prvotna sreća praroditelja u stanju pravednosti, neporočnosti i besmrtnosti, Božja zapovijed data čovjeku da se iskuša njegova poslušnost, prestupak Božje zapovijedi na nagovor đavla pod likom zmije, odbačenje prvih ljudi od prvotnog stanja nevinosti i napokon obećanje budućeg Spasitelja?«

Odgovor na to pitanje: **NEGATIVE**¹¹.

Iz ovog odgovora Papinske Biblijske Komisije vidi se ne samo to, da se evolucionistička teorija o decendenciji čovjeka od nerazumne životinje ne može dovesti u sklad (suglasje) s dogmatskim naučavanjem katoličke Crkve o izravnom stvaranju prvih ljudi od Boga, nego je ona u suprotnosti i s temeljnom naukom o jedinstvu ljudskoga roda, zatim s naukom o istočnom grijehu, komu je podvrgnut sav ljudski rod poradi zajedničkog podrijetla od prvih ljudi. Napokon zabluda evolucionizma indirektno ugrožava nauku o potrebi spasenja, a i nauku o spasenju čovječanstva po utjelovljenju Sina Božjega i njegova djela otkupljenja po muci i smrti na križu.

1. Upozorenja Enciklike »*Humani generis*« od 12. VIII 1950.

Vrhovno učiteljstvo Kristove katoličke Crkve, imajući sve to na umu i ipirući se na nepokolebljivu i neprekinutu predaju sv. otaca i odluke općih crkvenih sabora, smatralo je potrebnim, da preko blage uspomene Sv. Oca Pape Pija XII, radi posebnih prilika modernih zabluda evolucionizma, upozori ne samo vjernike katoličke Crkve, nego i predstavnike katoličke nauke, teologe, naročito one, koji su zbog nekog prividnog irenizma nastojali načiniti kompromis između evolucionističkih zabluda i naučavanja katoličke Crkve, a je takav nazovi-irenizam osobito, ako bi se radilo o ustupcima katoličke

¹¹) *Enchiridion Biblicum, Documenta Ecclesiastica S. Scripturam spectantia. Romae 1927, pag. 99, III.*

dogmatske nauke, ne samo veoma poguban, nego bi značio i izdajstvo katoličkog dogmatskog naučavanja.

U početku te enciklike Sv. Otac Pijo XII kaže ovo:

»Nesloga i zabluda ljudskog roda od istine u stvarima vjere i ćudoređa jest svima nama, a u prvom redu vjernim i iskrenim sinovima Crkve vazda izvor i uzrok najteže boli, osobito danas, kad vidimo, da se sa svih strana vrijeđaju sama načela kršćanske kulture...«

»Ima ih naime, koji tvrde, da sustav evolucije, makar još nije neoborivo dokazan na području prirodnih nauka, nerazborito i bez diskrecije, treba pripuštati za postanak sviju stvari, i tako popuštaju monističkom i panteističkom predmnijevanju, da je čitav svijet podvrgnut stalnoj evoluciji. A ovom se predmnjevom rado služe pristaše materijalizma u svrhu, da što uspješnije brane i provode dialektički materializam, iščupavši iz duša svako teističko poimanje. Ovakvim evolucionističkim zasadama, kojima se zabacuje sve, što je apsolutno, stalno i nepromjenljivo, utiru put novoj nastranoj filozofiji, koja upirući se na idealizam, imanentizam i pragmatizam, a u najnovije doba zadobiva ime egzistencijalizma. K tomu pridolazi lažni »historicizam«, koji oslanjajući se samo na događaje ljudskog života, izvraća temelje svake apsolutne istine i zakona, bilo da se odnose na filozofske stvari, bilo da se tiču također kršćanskih dogmata. U tolikom metežu mišljenja donosi nam nešto utjehe, kad gledamo one, koji su nekoć pristajali uz mnijenja racionalista, da se danas nerijetko žele povratiti k crpljenju iz izvora istine božanskim načinom očitovane, te da upoznaju i priznaju, da je u Sv. Pismu sačuvana Božja riječ, kao temelj svete nauke.«

Ova činjenica dovoljan je razlog, da katolički predstavnici znanosti treba da budu veoma oprezni, kada prate istraživanja svjetovnih predstavnika prirodnih nauka. Dobro je da budno prate rezultate istraživanja prirodnih nauka, ali pri tom treba da paze, da se nikad ne udaljuju od svetog učiteljstva Crkve, pa da se, bilo svjesno bilo nesvjesno, nađu u pogibli, da se udalje od same istine, koja je od Boga objavljena, i da druge povuku za sobom u zabludu. Postoji naime pogibao, i to tim opasnija, što neki pod plaštem revnovanja i žaljenja nad smetenošću duhova, silom nastoje porušiti ograde, što postoje između dobronamjernih duhova s jedne i druge strane, da utru put irenizmu, ali s druge strane ne nastoje zajedničkim silama suzbijati navalu ateizma; što više, neki idu i tako daleko, da bi htjeli izmiriti s dogmatičkim učenjem sasvim oprečna mišljenja. Oni, koji bi pod takovu cijenu htjeli postići učinak izmirenja između predstavnika prirodnih nauka i Kristove nauke, što je data Crkvi, da ta nauka bude okrnjena i podkopana, ne čine ni najmanje usluge katoličkoj Crkvi. Na ovakav način postignuto prividno jedinstvo bilo bi na račun rušenja ugleda Kristove Crkve.

Kao što je do nedavno bilo takovih, koji su pitali, nije li predajom zajamčena apologetika Crkve većma zaprekom, negoli pomagalom predobivanju duša za Krista, tako ih ima danas, koji se usuđuju ići tako daleko, da ozbiljno pokreću pitanje, da li teologiju i njezin metod, kako se predaje u crkvenim školama pod nadzorom crkvenog auktoriteta, treba ne samo usavršiti, nego sasvim reformirati, da bi se Kristovo kraljevstvo uspješnije proširilo po svoj zemlji i među narode kojega mu drago kulta i vjerskog mišljenja. No kada ovakovi ne bi ništa drugo namjeravali, nego samo to, da se crkvena nauka i njezin metod prilagodi današnjim prilikama i potrebama, ne bi bilo razloga bojazni. Ali kada neki uslijed nerazboritog žara »irenizma« smatraju zapre-

kom obnove bratskog jedinstva one stvari, koje se osnivaju na načelima od samoga Krista ustanovljenima, te spadaju na temeljno uporište cjelovitosti vjere, pa ako se to obori, sve će se doduše ujediniti, ali samo na rušenje¹².

Papa Pijo XII napomenuo je također u istoj enciklici zablude modernizma, idealizma i egzistencijalizma, kojih se nauka uglavnom svodi na to, da se tajne vjere nikad ne mogu izraziti adekvatnim pojmovima, nego samo aproksimativnima, koji su uvijek podvrgnuti promjenama. Zato da bi trebalo tradicionalne pojmove zamjenjivati novijima, koji bi prema potrebama vremena i napretka nauke iste božanske istine izražavali na nove načine.

Kolikogod ovakvo stajalište na prvi pogled izgleda bezazleno, ipak je ono opasno i pogubno za držanje čistoće katoličke nauke, što se najočividnije pokazalo u zabludama modernizma i relativizma, jer po njihovim načelima dolazi se logički do toga, da ne postoji objektivna istina, nego samo subjektivno gledanje i shvaćanje pojedinih vjerskih pojmova. Razumljivo je stoga, da je ovakva zabluda bila od Crkve osuđena kao veoma pogubna¹³, jer potkopava ugled ne samo svekolike crkvene tradicije, nego i čitavog crkvenog učiteljstva, kojemu pripada neprevrtljiv ugled u čuvanju poklada Kristove nauke.

Naročito je Papa Pijo XII naglasio opasnost zablude, koja ugrožava ispravno shvaćanje i tumačenje Sv. Pisma, a to je tendencija nekih modernijih egzegeta, da se u tumačenju Sv. Pisma mjesto literarnog i historijskog smisla ima dati prednost simboličkom i spiritualnom smislu. Ta je zabluda osuđena već od Pape Leona XIII u Enciklici *Providentissimus Deus*, zatim od Pape Benedikta XV u enciklici *Spiritus Paraclitus* i Pija XII u enciklici *Divino afflante Spiritu*. Budući da se u novije vrijeme još uvijek pojavljuju takove nestrane tendencije tumačenja Sv. Pisma, Papa Pijo XII ponovno ih osuđuje u enciklici *Humani generis* kao zavodljive za neoprezne duhove pod plaštem lažnog imena znanosti.

Među takvim spisima spominje papa Pijo XII kao žalosnu pojavu začetnike novog suviše liberalnog smjera tumačenja historijskih knjiga Sv. Pisma, što su ga pismeno dne 16. I 1948. upravili preko pariškoga kardinala nadbiskupa Papinskoj Biblijskoj Komisiji, u kom se traži neko liberalnije tumačenje prvih 11 glava Geneze. Papa Pije XII u odgovoru na to pismo kaže, da prvih 11 glava Geneze, iako se ne podudara s historijskom metodom grčkih i latinskih pisaca ipak pripadaju u pravom smislu neke vrste historiji, koju treba da egzegeti još točnije istraže i odrede, jer ova poglavlja, govoreći priprostim i metaforičkim načinom, priudešenim za veoma malo obrazovani puk, izvješćuju, bilo o glavnim i temeljnim istinama našega spasenja, bilo da opisuju na pučki način postanak ljudskog roda i odabranog naroda.

Papa Pijo XII daje priznanje katoličkim učiteljima, zaslužnim za promicanje nauke u ateneima i u sjemeništima, koji su daleko od zabluda, što se danas bilo otvoreno, bilo tajno šire, bilo zbog požude za novostima, bilo zbog nekog neumjesnog apostolata. Ali ujedno papa Pijo XII kaže: »Znamo i to, da ovakva nova mišljenja mogu da privlače neoprezne; pa zato hoćemo, da se suprotstavimo zlu, za koje bi bilo prekasno pružati lijek, kad postane zastarjelom bolešću. Radi toga zrelo razmotrivši stvar pred Gospodom, da ne pomanjamo u našoj službi, nalažemo biskupima i upraviteljima religioznih za-

12) *Encyclica Humani generis*, Roma 1950, str. 5.

13) Enciklika Pape Pija X o modernizmu: *Pascendi Dominici Gregis* 7 IX 1903 (DB *Enchiridion symbolorum*, Nri 2071—2109)

jednica pod najtežom obvezom njihove savjesti, da najbrižnije nastoje, kako se ne bi u školama, zajednicama i pismenim sastavcima iznašala ovakva mišljenja, niti da se na ikoji način priopćuje klericima ili vjernicima.

5. *Apel Pija XII na nastavnike*

Papa Pijo XII budno prateći sva ta moderna strujanja, koja dovode u pogibao ispravno shvaćanje katoličkog naziranja, osobito na crkvenim učilištima i bogoslovskim fakultetima, upravlja na kraju svoje enciklike *Humani generis* ozbiljan apel na nastavnike katoličkih škola i bogoslovnih učilišta, da se čuvaju od zaraze tih zabluda.

»Neka znadu oni, koji poučavaju na crkvenim zavodima, da ne mogu mirnom savješću vršiti sebi povjerenu službu poučavanja, ako se ne drže norma, koje smo izrekli, te da ih vjerno prime i točno ih se pridržavaju kod poučavanja učenika. Ono dužno poštovanje i pokornost, što treba da ih ispo- viedaju pred Crkvenim učiteljstvom, treba da također ucjepljuju u umove i duše učenika. Neka dakako nastoje svim silama i naporima unapređivati discipline, što ih predaju; ali neka se čuvaju, da ne prekoračuju granica, što smo ih postavili za obranu vjere i katoličke nauke. Neka nastoje svoje marljivo istraživanje ispo- ređivati s novim pitanjima, što ih donosi današnja obrazovanost i napredak vremena, ali to neka bude s potrebnom razboritošću i oprezom. Neka napokon ne misle, da bi se moglo srećno privesti u krilo Crkve one, koji su odijeljeni i koji su u zabludama, popuštajući lažnom irenizmu, a da se svima iskreno ne predaje cjelovita istina, što živi u Crkvi, bez ikakova kva- renja i osakaćivanja.«

Napokon Papa Pijo XII zaključuje ovu svoju encikliku riječima:

»Upirući se u tu nadu, koju neka poveća vaša pastirska brižljivost, pod vodstvom nebeskih darova i uz svjedočanstvo naše očinske naklonosti podje- ljujemo najljubežljivije, kako vama svima, časna braćo, tako i vašem kleru i puku, apostolski blagoslov.«

UPOTRIJEBLJENA LITERATURA

- Bea Agostino S. J.: *Il problema antropologico in Gen. 1—2. Il trasformismo* Roma 1950.
- Bea A., E. J.: *De Pentateucho*. Inst. Biblicae II, Romae 1933.
- Encyclica *Humani generis* Papae Pii XII. dd. 12. VIII. Romae 1950.
- Ceuppens P. F., O. P.: *De historia primaeva* (Gen. c. 1—11), Romae 1934.
- Enchiridion Biblicum* Romae 1927.
- Denziger — Bannwart, *Enchiridion Symbolorum*, Frib. (Br.) 1913.
- Enrico Galbiati e Alessandro Piazza: *Pour mieux comprendre la Bible* Traduit dell'italien par Henriette de Ganay, ed. MAME 1956.